

ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ СТУДЕНТІВ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК СУСПІЛЬНОГО ПРОГРЕСУ ДЕРЖАВИ

У статті розглядаються особливості прогресу суспільства через призму творчого потенціалу студентів, узагальнюються поняття творчості в науковій літературі; з'ясовується специфіка науково-дослідної діяльності, визначається низка факторів щодо формування творчої особистості майбутнього спеціаліста, пропонуються напрями оптимізації організаційно-інформаційних механізмів активізації науково-творчої діяльності студентів вищих навчальних закладів, які дозволять активізувати навчально-виховний процес у вищій школі, вирішити багато комунікативних та інформаційних проблем, сформуванню полікультурну, соціальну та інформаційну компетентність студента; сприятимуть розвитку творчої особистості.

Ключові слова: науково-дослідна діяльність, вища школа, прогрес суспільства, творча особистість, творчий потенціал студента, наукова творчість.

І. Л. Гнатишин

ТВОРЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ СТУДЕНТОВ КАК ВАЖНЫЙ ФАКТОР ОБЩЕСТВЕННОГО ПРОГРЕССА ГОСУДАРСТВА

У статье рассмотрены особенности прогресса государства через призму творческого потенциала студентов, обобщается понятие «творчество» в научной литературе, анализируются специфика научно-исследовательской деятельности студентов, предложены факторы формирования творческой личности будущего специалиста, предлагаются направления оптимизации организационно-информационных механизмов активизации научно-творческой деятельности студентов высших учебных заведений, которые будут способствовать активизировать учебно-воспитательный процесс в высшей школе, решать много коммуникационных и информационных проблем, сформируют поликультурную, социальную и информационную компетентность студента; будут способствовать развитию творческой личности.

Ключевые слова: научно-исследовательская деятельность, высшая школа, прогресс общества, творческая личность, творческий потенциал студента, научное творчество.

I.L. Hnatyshyn

THE CREATIVE POTENTIAL OF STUDENTS AS THE MAIN FACTOR OF STATE PUBLIC PROGRESS

The article features the advancement of society through the lens of creativity, the notion of creativity in scientific literature is generalized; the features of scientific and research activities of students are determined, a number of factors for the formation of future creative specialist areas is revealed, offered areas of optimizing organizational information mechanism intensify research and creative activities of university students, that allow to intensify the educational process in high school, solve many problems of communication and information, form a poly-cultural, social and information competence of a student; promote the development of creative personality.

Keywords: scientific and research activities, higher education, the progress of society, the creative person, the creative student potential, scientific work.

Постановка проблеми. Інтеграція вищих навчальних закладів України у європейський освітній простір зумовлює важливість залучення студентів до дослідної діяльності, адже результати наукової творчості є основним джерелом інновацій, які забезпечують економічний прогрес суспільства.

Відповідно до Національного Плану дій щодо впровадження Програми економічних реформ “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” одним з першочергових завдань у сфері удосконалення системи управління освітою Україною заявлено дії, спрямовані на розвиток науково-творчої діяльності та впровадження інновацій [1].

Важливі аспекти науково-творчої діяльності студентської молоді заявлені в документах та освітніх ініціативах Ради Європи: Лісабонська стратегія ЄС, Освітня програма Еразмус Мундус, Програма трансєвропейського співробітництва у галузі вищої освіти – Tempus (Tasis) та інші. Особливості формування творчої особистості студента прописані у Програмі дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України, у “Національній стратегії розвитку освіти України на 2012-2021 роки” та інших.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема науково-дослідної та творчої діяльності студентів завжди була у центрі уваги багатьох дослідників, у працях яких відображені теоретичні, методологічні та практичні аспекти науково-творчої діяльності студентів вищих навчальних закладів (ВНЗ). Зокрема, варто відзначити праці Г. Васяновича, Р. Гуревича, І. Зязюна, Ф. Кольбера, С. Коновець, М. Козяра, А. Маслоу, О. Овчарук, П. Олійник, О. Олексюк, О. Рудницької, В. Сластьоніна та інших. У своїх дослідженнях вони порушують різноманітні питання організації науково-творчої діяльності студентів, форми науково-творчої роботи, творчий потенціал як чинник суспільного розвитку держави. Однак досі мало досліджень щодо організаційно-інформаційного супроводу науково-творчої діяльності студентів ВНЗ.

Мета статті: виокремити та запропонувати напрями оптимізації організаційно-інформаційних механізмів активізації науково-дослідної діяльності студентів ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Творчий потенціал майбутніх професіоналів – працівників усіх сфер життєдіяльності – займає ключову роль у становленні конкурентоспроможності та високого соціокультурного розвитку держави. Актуальним є порушення питання важливості та ролі науково-творчої роботи в розвитку творчого потенціалу студента як майбутнього спеціаліста. Відповідно до Закону про наукову і науково-технічну діяльність наукова діяльність – це інтелектуальна творча діяльність, спрямована на одержання і використання нових знань [2].

В контексті теми статті розглянемо поняття «творчість» в науковій літературі. Сучасні учені розглядають творчість як тип діяльності, що створює якісно нові матеріальні і духовні цінності або висуває нові, ефективніші способи розв'язання тих чи інших наукових, технічних, соціальних та інших проблем. У філософському енциклопедичному словнику творчість визначається як «діяльність, яка породжує щось якісно нове, чого ніколи раніше не було» [3, с.857]. Психолог К. К. Платонов характеризує творчість як «мислення у його вищій формі, яке виходить за межі того, що потрібно для розв'язування задачі, що виникла, вже відомими способами» [4, с.857].

Творчі здібності особистості являють собою категорію психології і характеризуються як психологічні особливості людини, від яких залежить набуття знань, умінь і навичок. Творчі здібності людини, її обдарованість, задатки створюють передумови для виникнення і розвитку творчого процесу. Розкриті і розвинути їх – завдання сім'ї та колективу освітнього закладу. Значну роль у розкритті творчих здібностей студента і перетворення їх на творчу діяльність відіграють мотиви і воля. Тому освітня діяльність вищої школи завжди має предметно формувати і збагачувати мотиви творчої діяльності майбутнього спеціаліста. Виховний вплив викладача, колективу, суспільних організацій у свою чергу стимулює ідейно-моральне усвідомлення мотиву, що виник, духовні і фізичні можливості для досягнення цілей і певних результатів діяльності.

Творча особистість виявляється в активній багатогранній діяльності людини, що полягає у засвоєнні і накопиченні знань, умінь, явищ, фактів у відповідній галузі матеріального і духовного виробництва, що є базою для інтелектуального пошуку, наявності у неї культури мислення, постійного розширення бази знань для впровадження інновацій у всіх сферах життєдіяльності.

Підготовка ініціативних і творчо мислячих спеціалістів має здійснюватися на основі реальної єдності навчально-виховного процесу, науково-дослідної роботи і соціально-політичної діяльності студентів.

Формування і розвиток творчої активності майбутнього спеціаліста включає низку наступних факторів:

- наявність творчого запалу викладача;
- систему довірливих взаємовідносин та співпраці,
- відповідний стиль діяльності всіх суб'єктів навчально-виховного процесу,
- тісні зв'язки вищої школи із суспільством;
- формування інтересу до майбутньої професійної діяльності
- стимулювання творчого потенціалу студента;
- розвиток самостійності і відповідальності студента у розв'язанні пізнавальних, суспільно-політичних, трудових і моральних проблем.

Погоджуємось з твердженням В. Сластьоніна, який вважав, що важливою умовою формування творчої особистості студента є формування інтересу до його майбутньої професійної діяльності та стимулювання його творчого потенціалу [5, с. 28]. Завдання педагогічного колективу і студентських організацій полягає в тому, щоб сформувати, закріпити активну громадянську життєву позицію відповідно до потреб суспільства й особистості самого студента [6, с. 38]. Розвитку інтересу і творчої активності сприяє реалізація професійної спрямованості навчання всіх без винятку вузівських дисциплін, належна організація навчальних і виробничих практик, написання курсових і дипломних робіт.

У зв'язку з цим, заслуговує на увагу досвід Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, який систематично проводить широкомасштабну профорієнтаційну роботу із залученням шкільної молоді до навчання у вищій школі, а також роботу з абітурієнтами для виявлення і розвитку творчої індивідуальності майбутніх студентів на довузівському етапі професійної орієнтації. Цьому сприяє проведення різноманітних творчих конкурсів, олімпіад, організація шкіл юних спеціалістів, залучення до цієї роботи фахівців, створення творчих лабораторій тощо.

Зростаюче значення у стимулюванні творчої діяльності майбутнього спеціаліста набуває науково-дослідна робота студентів цього закладу, яка нині стає невід'ємною частиною їхньої пізнавальної діяльності. У зв'язку з цим, необхідне вдосконалення організаційних форм наукової роботи як засобу розвитку творчого потенціалу студента, створення такої громадської думки, яка сприяє утвердженню у студентському середовищі пріоритетності наукової роботи з метою підготовки висококваліфікованого, творчого спеціаліста.

Це вимагає необхідності звернути увагу на те, як формується та розвивається науково-творча діяльність студентів і в чому є їх основні особливості і проблеми.

По-перше, практика показує, що досягнений рівень педагогічної діяльності виявляється недостатнім для повноцінного вирішення даної проблеми. Ще й досі випускаються спеціалісти з низьким творчим потенціалом, тобто людей нетворчих, а іноді просто непідготовлених до роботи в сучасних динамічних виробничих та соціальних умовах [7, с. 46-54].

По-друге, змінюються критерії оцінки здібностей спеціаліста. Професійна компетентність, ерудованість були й залишаються суттєвими професійними якостями спеціаліста. Компетентнісна орієнтація дозволяє визначити доцільні методи, стиль, засоби професійної діяльності. Але в умовах прискорення науково-технічного прогресу та ускладнених інформаційних процесів цього вже замало. Необхідне виховання і самовиховання високої методологічної культури мислення, здібностей не лише орієнтуватися у потоках професійної та суспільної інформації, але й умінь її аналізувати.

По-третє, для сучасного підходу до проблеми суттєво і те, що акцент переноситься на самостійність та відповідальність студента за формування його творчої активності. Відповідальність з нього часто знімається або не є повною, самостійність суттєво звужена. Вже багато років пропагується, що студент повинен бути активним суб'єктом навчання, особливо активно приймати участь у активізації науково-творчої роботи [8, с.204-206]. Поки що нерідко студент виступає пасивним об'єктом.

По-четверте, формування і розвиток творчої активності студентів потребують творчої самовіддачі від викладачів, педагогів, розвиток їх творчого потенціалу, якісних перетворень в стилі педагогічної діяльності і підвищення педагогічної культури [9, с. 134-145].

Враховуючи, що основу творчості складає предметно-практична діяльність, можна виділити основні типи творчості:

- матеріально-технічна;
- духовно-теоретична;
- соціально-організаційна;
- педагогічна творчість як вид соціальної активності тощо.

Така класифікація, безумовно, має відносний характер для характеристики науково-дослідної діяльності студентів, у нашій статті вона розглядається як специфічна якісна характеристика творчої особистості в умовах навчання у вищій школі.

Українська освіта надає перевагу творчому потенціалу перед набором понятійного апарату знань. Зокрема, у “Національній стратегії розвитку освіти України на 2012-2021 роки”, яка визначає основні напрями й шляхи реалізації положень “Національної доктрини розвитку освіти України в XXI столітті”, підкреслюється, що оновлення системи вітчизняної освіти повинно вдосконалюватися шляхом оптимізації підготовки кожного студента до максимальної реалізації його творчого потенціалу [10]. Схвалена на III Всеукраїнському з'їзді працівників освіти (2012 р.) й затверджена указом Президента України Національна стратегія розвитку освіти визначає сучасні заходи міжнародного співробітництва та інтеграції української освіти у світовий освітній простір.

Згідно з Стратегією, держава має сприяти розвитку співробітництва навчальних закладів на основі співробітництва з міжнародними організаціями та установами (Європейський Союз, Європейський Фонд Освіти, Рада Європи, ЮНЕСКО, Британська Рада, Інформаційне Агентство США, Корпус Миру, Айрекс, Німецька Служба академічних обмінів (ДААД), Фонд Фулбрайта, “Відродження”, Французький культурний Центр, Німецький культурний Центр, Світовий банк, товариство Карла Дуйсберга, Канадське Агентство з міжнародного розвитку, програмами “Темпус”, “Едмунда Маскі”, “Еразмус”, “Акт на підтримку свободи”, АКСЕЛЗ, “Сімо” та ін.) [10].

Основні засади і напрями міжнародного співробітництва та інтеграційні горизонти української освіти, визначені Національною доктриною розвитку освіти, ґрунтуються на методологічних та соціально-політичних документах, що були покладені в основу цих процесів й прийняті міжнародними організаціями. Серед них слід виокремити документи ЮНЕСКО, зокрема Рекомендації щодо освіти у дусі міжнародного взаєморозуміння, співпраці, миру та освіти в галузі прав людини й основних свобод особистості” (Париж, 1974), “Глобальні цілі освіти для всіх (ОВД)” (Джомтьєн, Таїланд, 1990), “Всесвітня програма дій у галузі освіти з прав людини та демократії” (Монреаль, 1993), “Декларація Міністрів, прийнята на 44-й сесії Міжнародної конференції з питань освіти” (Женева, 1994), “Інтегровані рамки дій в галузі освіти в дусі миру, прав людини та демократії” (Париж, 1995), Міжнародна стандартна класифікація освіти (МСКО, ЮНЕСКО, 1997), Дакарські рамки дій, прийняті Всесвітнім форумом з освіти (Дакар, Сенегал, 2000) [11].

З метою активізації науково-дослідної діяльності студентів, важливе місце займає міжнародне співробітництво, яке реалізується в таких формах (рис. 1.).

Форми співробітництва з міжнародними організаціями, фондами і програмами щодо активізації науково-творчої діяльності студентів

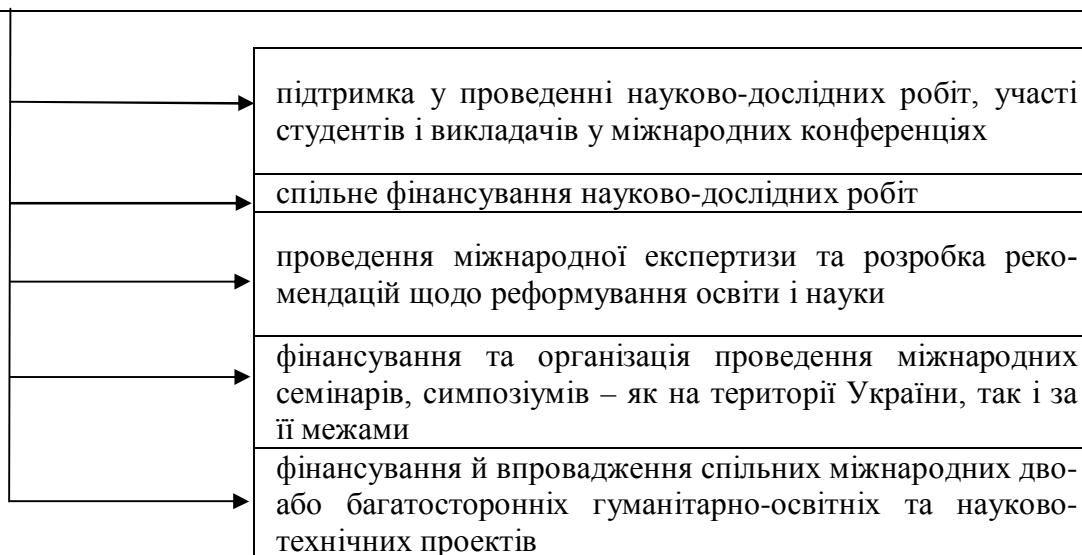

Рис. 1. Форми співробітництва з міжнародними організаціями, фондами і програмами щодо активізації науково-творчої діяльності студентів.

Аналіз опрацьованої літератури дає можливість запропонувати такі напрями оптимізації організаційно-інформаційних механізмів активізації науково-дослідної діяльності студентів ВНЗ:

- залучення студентів до активної пізнавальної діяльності;
- впровадження європейських норм і стандартів в освіті, науці і техніці,
- використання міжпредметних зв'язків з метою формування широкого світогляду;
- використання інтерактивних форм, методів та технік навчання та впровадження передових інформаційно-комунікаційних технологій;
- налагодження суб'єкт-суб'єктних взаємовідносин шляхом застосування інтерактивних форм спілкування (дискусія, диспут, круглі столи, робота в групах (парах));
- участь у європейських освітніх проектах («Лідери європейської освіти», «Європейська та євроатлантична інтеграція України через освіту», «Лідери освітніх ініціатив», «Формування громадянської компетентності молоді», «Школа лідерства», «Літо без кордонів»);
- укладання угод про співробітництво з організаціями;
- залучення українських викладачів та студентів до загальноєвропейських програм наукових досліджень;
- участь у міжнародних конференціях, семінарах, симпозіумах, обмінах.

Висновки. Таким чином, запропоновані шляхи оптимізації науково-творчої діяльності студентів ВНЗ дозволять активізувати навчально-виховний процес у вищій школі, вирішити багато комунікативних та інформаційних проблем, сформувати полікультурну, соціальну та інформаційну компетентність студента; сприятимуть розвитку творчої особистості. Для того щоб всі ланки управління процесом розвитку творчої активності студентів працювали як єдине ціле, необхідним є комплексний підхід до формування творчого спеціаліста на всіх ланках навчання і у позанавчальній діяльності. У кінцевому підсумку, такі заходи працюватимуть на підвищення в Україні високого інтелектуально-освітнього та науково-технічного рівня майбутніх фахівців.

Список літератури

1. Національний План дій щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/128/2013>
2. Биштова Э. А. Научно-исследовательская деятельность студентов как фактор профессионального развития студентов [Электронный ресурс] / Э. А. Биштова. – Режим доступа: http://www.lib.herzen.spb.ru/text/bishtova_20_49_253_257.pdf
3. Философия: Энциклопедический словарь / Под ред. А. Ивина. – М.: Гардарики, 2004. – 1072 с.
4. Платонов К.К. Структура и развитие личности / Отв. ред. А.Д. Глоточкин — М.: Изд. Наука, 1986. – 324 с.
5. Слостенин В. А. Педагогическая деятельность как творческий процесс / В. А. Слостенин, С. Г. Перевалов // Педагогическое образование и наука – 2005. – № 1 – С.25-34.
6. Концептуальні засади розвитку освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір // Освіта. – 2005. – 12-19січня.
7. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: Світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук . – К.: К.І.С., 2004. – 112 с.
8. Олійник П. М. Передовий педагогічний досвід та методика його впровадження // Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: Навч. посіб. / За ред. С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. – К.: Вища шк., 2003. – С. 198-208.
9. Олексюк О. М., Ткач М. М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: навч. посібник / О. М. Олексюк, М. М. Ткач. – К.: Знання України, 2004. – 264 с.
10. Національна стратегія розвитку освіти України на 2012-2021 роки / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf> 39
11. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gov.ua/laws/Ukaz_Pr_347.doc

References

1. National Action Plan to Implement the Program of Economic Reforms for 2010-2014 [electronic resource]. – Access: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/128/2013>
2. Byshtova E. A. Scientific and Research Activities of Students AsFactor for Professional Development [Electronic resource] / E. A. Byshtova. – Access: http://www.lib.herzen.spb.ru/text/bishtova_20_49_253_257.pdf
3. Philosophy: Encyclopedic Dictionary / Ed. A. Yvyna. - M. : Gardariki, 2004. – 1072 p.
4. Platonov K. K Structure and Development of Personality / Ed. A. D Hlotochkyn – M. : Publishing. Nauka, 1986. – 324 p.
5. Slastenyn V. A. Pedagogical Activities As Creative process / V. A. Slastenyn, S. G. Perevalov // Pedagogical Education and Science – 2005. – № 1 – P.25-34.
6. The Conceptual Foundations of Education in Ukraine and its Integration into the European Educational Space // Education. – 2005. – 12-19january.
7. Competence Approach in Modern Education: International Experience and Ukrainian Prospects: Library Educationa Policy / A. V Ovcharuk. – K. : KIS, 2004. – 112 p.
8. Oliynyk P. M. Advanced Teaching Experience and Methods of its Implementation // Methods of Teaching and Research in Higher Education: Manual. / Ed. U. S. Goncharenko, P. M. Oliynyk. – K. : Higher Education, 2003. – P. 198-208.
9. Oleksyuk A. M, Tkach N. N. Pedagogy fo Spiritual Potential of the Individual: manual / A. M Oleksyuk, M. M. Tkach. – K. : Knowledge of Ukraine, 2004. – 264 p.
10. The National Strategy for the Development of Education in Ukraine 2012-2021 / [electronic resource]. – Access: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf> 39
11. National Doctrine of Education of Ukraine in the XXI century / [electronic resource]. – Access: http://www.gov.ua/laws/Ukaz_Pr_347.doc

